Govor Visokog predstavnika u BiH i Posebnog predstavnika EU, Lorda Ashdowna, pred Političkim i sigurnosnim vijećem Europske unije i Sjevernoatlantskim vijećem

Uvod

Drago mi je što sam ovdje zajedno sa mojim prijateljem i kolegom Johnom Sylvesterom.

Ukoliko vas zanima primjer tijesne suradnje u praksi između Europske unije i NATO-a, dovoljno je pogledati odnos koji postoji između Posebnog predstavnika EU i zapovjednika SFOR-a – kako u vrijeme dok je John bio tu, tako i sada sa njegovim nasljednikom generalom Wardom.

John je bio izvrstan zapovjednik SFOR-a, kao i neprocjenjiv izvor teksaške mudrosti koju je uvijek na jednostavan način dijelio s novim Visokim predstavnikom. Svima će nam nedostajati.

Zadovoljstvo mi je što se Sjevornoatlantskom vijeću i Političko-sigurnosnom vijeću EU mogu obratiti zajedno.

Zato što je meni, nakon nekoliko mjeseci u Sarajevu, sasvim jasno da ćemo u Bosni i Hercegovini imati uspjeha samo ukoliko radimo zajedno kao međunarodna zajednica.

Dva najveća aktera u BiH su upravo EU i NATO.

Bez NATO-a, i bez SFOR-a, ne bi bilo ni mira koji treba čuvati, niti budućnosti koju treba graditi.

Bez procesa stabilizacije i pridruživanja u okviru Europske unije, bez strateške perspektive članstva u njoj jednoga dana, ne bi bilo magnetskog pola za naš kompas u BiH.

Nakon sedam godina, postigli smo napredak. Milijun izbjeglica se vratilo. Tisuće domova je popravljeno. U cijeloj zemlji postoji sloboda kretanja. Stotine tisuća vojnika je demobilizirano. Broj pripadnika SFOR-a stalno se smanjuje, sa 60.000 na 12.000. Drugim riječima, napredak je stalan, i kreće se od stabilizacije ka bližem pridruživanju euroatlanskim strukturama.

No to je prošlost. Dopustite da vam kažem kako ja vidim budućnost, šta su moji prioriteti, i kakva će, nadam se, biti vaša potpora.

Izbori

Prvo, nedavno održani izbori. Najprije da priznamo dvije ključne činjenice: ove izbore su organizirala domaća bosanskohercegovačka tijela, i to iznimno dobro, i oni su protekli bez gotovo ijednog izgreda. Nije bilo nikakvog nasilja sedam godina nakon strašnog rata.

Bilo je dosta komentara o rezultatima, i mnogi od njih su, po mom mišljenju, bili pogrešni.

Broj ljudi koji su izašli na izbore uistinu je bio razočaravajući. Stranke na vlasti – uglavnom umjerene stranke – loše su prošle.

Ali iz toga ne proizilazi da se BiH ponovo okreće nacionalizmu.

Broj glasova datih dvjema od tri glavne nacionalne stranke se smanjio, a ne povećao.

A poruka birača, koju sam toliko puta čuo dok sam putovao po zemlji, bila je jasna.

Poruka nije bila: dajte nam nacionalizam. Poruka je bila: dajte nam budućnost.

Moramo razumjeti tu poruku. A moraju je razumjeti i novi čelnici BiH.

Postoji samo jedan odgovor na to: ubrzati tempo reformi, i bezrezervno se fokusirati na one reforme koje su ključne: vladavina zakona, ekonomska reforma, funkcionalna tijela vlasti.

Zato su moji prioriteti ostali isti kao i prije izbora – budući da naša zadaća ostaje ista kao i prije izbora. *'Prvo pravda, zatim radna mjesta, putem reformi'*.

Vladavina zakona

Rad na vladavini zakona je počeo.

Reorganizirali smo međunarodnu zajednicu u BiH, i počeli sa ustanovljavanjem potrebnih institucionalnih i pravnih mehanizama, uključujući i novi posebni Odjel u okviru Državnog suda te pozeban odjel u okviru Tužiteljstva BiH, sa ciljem rješavanja slučajeva organiziranog kriminala. Odlučan sam u svojoj nakani da Državni sud počne s radom do 31. prosinca ove godine.

U siječnju će se Europska unija puno izravnije uključiti u ovaj posao, sa dolaskom Policijske misije EU. To će biti iznimno važan korak, ne samo zato što će fizički pokazati u kojoj mjeri EU preuzima više tereta. Sven Frederiksen radi na tome da tranzicija prođe bez problema. On i ja smo u stalnom kontaktu. No svi mu mi trebamo osivurati mehanizme koji će mu biti potrebni kada EUPM preuzme svoju ulogu.

Radna mjesta

Moj drugi prioritet je ekonomska reforma. Vrijeme nije na našoj strani. Pomoći je sve manje, dugovi se gomilaju a strana ulaganja su isuviše mala da popune tu prazninu.

Ovdje će brzina biti važnija od savršenstva. Naš moto mora biti '*Le mieux est l'ennemi du bien*'.

Nedavno su proglašeni neki ključni ekonomski zakoni.

No oni će biti beskorisni ukoliko ne promijenimo i čitav način rada samih vlasti. Jer to trenutno odvraća ulaganja, osiromašuje javne službe a obogaćuje kriminalce.

Procjenjuje se da se zbog carinskih prijevara svake godine izgubi 300 milijuna eura, a to je jedan i pol državni proračun.

Iznos novca koji odgovara cijelom godišnjem proračunu Državne granične službe izgubi se u tek nešto više od mjesec dana zbog utaje poreza na promet.

Tako ne ide dalje.

Zbog toga smo predložili da se porez na promet, kojim je moguće manipulirati, zamijeni jedinstvenim, suvremenim sustavom PDV-a na teritoriju cijele BiH. I zato smo tražili od Europske komisije da nam predloži načine suradnje s tijelima vlasti BiH na reformi carinskog sustava, kako bi se spriječile prevare i povećao prihod.

Ali nema svrhe davati više sredstava slabim središnjim institucijama.

Stoga također predlažemo promjene u okviru bosanskohercegovačke središnje vlade – Vijeća ministara – da bi se ukinuo sustav rotacija po nacionalnom ključu, čiji je rezultat bizarna vrteška na ministarskoj razini.

Dakle, to nam je plan – uspostaviti vladavinu zakona, provesti ekonomsku reformu, i postići da bosanskohercegovačka tijela uistinu funkcioniraju.

Uloga EU/NATO-a

Kako vi možete pomoći? Ja bih predložio tri načina.

Prvo, tako što ćete dosljedno dati do znanja novim vlastima u BiH da nemaju drugog izbora nego da ubrzaju reforme ukoliko žele da ispune standarde EU i NATO-a.

O tim standardima se ne može pregovarati. O njima nisu mogli pregovarati ni novi članovi NATO-a. Niti to mogu zemlje kandidati. Da je to moguće, niti članstvo u NATO-u niti u Europskoj uniji ne bilo vrijedno truda.

U tom kontekstu, dopustite mi da napravim kratku digresiju i kažem nešto o veoma ozbiljnim otkrićima u svezi firme "Orao", poduzeća za izvoz oružja iz Republike Srpske.

SFOR-ova je istraga utvrdila jasne dokaze da je ovo poduzeće prekršilo rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a o trgovini oružjem sa Irakom.

SFOR-ova istraga se nastavlja. Ali sljedeće je već jasno:

– Mora doći do pune javne istrage, s nužnim doprinosom države, tako da oni koji snose političku odgovornost za činjenicu da je BiH prekršila međunarodno pravo u potpunosti odgovaraju za to. Rekao sam tijelima Republike Srpske: u svezi s ovim morate sami izabrati – hoćete li u Brisel ili u Bagdad.

– Tijela BiH moraju odmah donijeti i provesti aranžmane kojima će se spriječiti kršenja ove vrste u budućnosti. Dao sam im rok do 15. studenog da to učine.

– Mora se detaljno ispitati način na koji se kontroliraju granice BiH, te prati izvoz i uvoz. Republika Srpska i SRJ moraju biti potpuno odvojene što se tiče vojnih pitanja.

– Ova afera jasno zahtijeva da se dobro i pozorno razmotre entitetske obrambene strukture. Mora se ojačati civilna, demokratska kontrola vojske. Sasvim je očevidno da postojeći sustav jednostavno ne omogućava transparentnu

političku kontrolu.

– Konačno, mora se ustanoviti jasna linija odgovornosti tako što će se ojačati Stalno povjerenstvo za vojna pitanja (SPVP) na državnoj razini.

Ukoliko ozbiljno razmišljamo o uvjetima članstva u NATO-u i Europskoj uniji, te reforme su neizbježne.

Kao što sam rekao, inzistiranjem na kontinuiranim i ubrzanim reformama je prvi način na koji vi, ovdje u Briselu, možete pomoći nama u Sarajevu.

Drugi način je da budete veoma odlučni u primjeni načela uvjetovanja. Moramo biti mnogo energičniji u tom pogledu. Naša pomoć za BiH bi trebala biti striktno u svezi postignutog napretka.

Nadam se da će Europska unija inzistirati da tijela vlasti budu uspostavljena prije nego započne s izradom Studije izvodljivosti. Moramo biti veoma odlučni pri inzistiranju na poduzimanju mjera koje će omogućiti potpisivanje Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju.

Moramo biti jednako odlučni pri inzistiranju na uspostavi djelotvornih aranžmana za prikupljanje prihoda, uključujući PDV sustav za cijelu BiH te temeljito reformirane carine na cijelom teritoriju zemlje. A isto tako moramo inzistirati na provođenju reformi unutar Vijeća ministara na sveobuhvatan način koji sam opisao.

Nadam se da će NATO biti jednako odlučan kada je u pitanju reforma u oblasti obrane. Nadam se da ćete inzisitrati na uspostavi funkcionalnih sigurnosnih i obrambenih struktura na državnoj razini. Nadam se da ćete inzistirati na daljnjem jačanju Stalnog povjerenstva za vojna pitanja. A nadam se da ćete inzistirati, kao što svi moramo inzistirati, na uhićenju Karadžića i ostalih optuženih osoba, i njihovom izvođenju pred Haški tribunal, ukoliko BiH želi da postigne odlučujući

napredak u svojim odnosima s NATO savezom. Činjenica da je Karadžić još uvijek na slobodi sedam godina nakon završetka rata stavlja željezni lanac oko cjelokupnog procesa civilnih aspekata provedbe mira u BiH.

Treće, možete nam pomoći na veoma praktičan način: tako što ćete nam dati instrumente koji su nam potrebni da okončamo ovaj posao. Kontinuiranu pomoć prema CARDS programu sukladno ovim prioritetima; kontinuirani dotok financijskih sredstava za sljedeću godinu kako bismo omogućili postizanje uspjeha u procesu povratka izbjeglica; financijsku i tehničku pomoć s ciljem pružanja potpore našim nastojanjima usmjerenim na transformiranje tijela vlasti, uvođenje PDV sustava i reformiranje carina, na čemu CAFAO i Delegacija Europske komisije u Sarajevu uspješno rade. Prije svega, žurno nam je potrebno da nam pošaljete kvalitetne kadrove, te financijska sredstva kako bismo sproveli svoje reforme u oblasti vladavine zakona –prvenstveno, suce i tužitelje, ali isto tako kvalificirane istražitelje – ukoliko želimo razbiti mrežu organiziranog kriminala u BiH. Zbog toga vam kažem: pošaljite te ljude, i to odmah. Možemo uraditi ovaj posao, ali samo uz vašu pomoć.

NATO može pomoći da se BiH pripremi za Partnerstvo za mir tako što će povećati svoj angažman, postaviti jasne ciljeve, te možda, na primjer, razmatranjem opcije otvaranja civilnog ureda NATO saveza u BiH. Cjelokupna suradnja i pomoć na vojnom polju treba se usmjeravati putem Stalnog povjerenstva za vojna pitanja na državnoj razini.

Što se tiče SFOR-a, rekao bih samo da ukoliko želimo ubrzati reforme, kao što to ja želim, ukoliko želimo razriješiti teška pitanja koja sam pomenuo, moramo biti u mogućnosti da računamo na stabilno i sigurno okruženje koje SFOR jamči. SFOR-u će i dalje biti potrebna sredstva kako bi to učinkovito uradio.

Zaključak

Dopustite mi da završim tako što ću iskazati svoju zahvalnost predstavnicima svih država koje sjede za ovim stolom, svakoj državi članici, za sve ono što radite u BiH, i tako što ću zatražiti još jednu stvar: vaš kontinuirani angažman, vašu kontinuiranu predanost, kontinuirano ulaganje političke volje kako bi ovaj pothvat postigao uspjeh.

Ono što su Europska unija i NATO savez postigli u središnjoj i istočnoj Europi pokazuje koliko možemo postići zajedno, ukoliko smo odlučni u tome istrajati.